

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ

Της προσφυγής αριθ. 41380/06 που κατατέθηκε από τον **Έ Έ** και
λοιπούς κατά της Ελλάδας

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας στις 3 Μαΐου 2011 σε τμήμα, η σύνθεση του οποίου έχει ως εξής:

Nina Vajić, *πρόεδρος*,

Peer Lorenzen,

Khanlar Hajiyev,

Γεώργιος Νικολάου,

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Julia Laffranque, *δικαστές*,

Σπυρίδων Φλογαΐτης, *ad hoc δικαστής*,

και Søren Nielsen, *γραμματέας τμήματος*.

Ο κύριος Χ. Α. Ροζάκης, ο δικαστής ο οποίος είχε επιλεγεί για την Ελλάδα, αποσύρθηκε από τη συνεδρίαση επί της υπόθεσης (Κανόνας 28). Η Κυβέρνηση διόρισε τον κύριο Σ. Φλογαΐτη ως *ad hoc* δικαστή (άρθρο 27 § 2 της Σύμβασης και Κανόνας 29 § 1).

Λαμβάνοντας υπόψη την πιο πάνω προσφυγή που κατατέθηκε στις 21 Σεπτεμβρίου 2006,

Λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν από την εναγόμενη Κυβέρνηση και εκείνες που κατατέθηκαν σε απάντηση από τους προσφεύγοντες,

Αφού διασκέφθηκε, εκδίδει την ακόλουθη απόφαση:

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Οι προσφεύγοντες, κύριος **Έ Έ** κύριος **Έ Έ**
και κύριος **Έ Έ** είναι Έλληνες υπήκοοι οι οποίοι έχουν

γεννηθεί το 1955, το 1957 και το 1944 αντίστοιχα. Εκπροσωπούνται ενώπιον του Δικαστηρίου από τους κυρίους Ν. Αλιβιζάτο και Γ. Κτιστάκη, δικηγόρους Αθηνών. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, τον κύριο Μ. Απέσσο, σύμβουλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, την κυρία Ο. Πατσοπούλου, πρόεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και την κυρία Σ. Τρέκλη, δικαστική αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

A. Οι συνθήκες της υπόθεσης

Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, όπως εξετέθησαν από τους διαδίκους, μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

1. Το πλαίσιο της υπόθεσης

Οι προσφεύγοντες έχουν άμεση ή έμμεση συμμετοχή στη λειτουργία της AGB, μίας εταιρίας ελληνικού δικαίου η οποία ειδικεύεται στην παροχή υπηρεσιών μέτρησης τηλεθέασης. Ειδικότερα, ο πρώτος προσφεύγων ήταν ο πρώτος διευθύνων σύμβουλος της AGB, κατέχει επί του παρόντος το 5% των μετοχών της εν λόγω εταιρίας και είναι ο πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου. Ο δεύτερος προσφεύγων είναι ο διευθύνων σύμβουλος της AGB από το 2003. Ο τρίτος προσφεύγων ήταν ένας από τους συνιδρυτές της AGB και επί του παρόντος κατέχει το 18% των μετοχών της εταιρίας.

Η AGB ιδρύθηκε το 1987 και παρέμεινε ο μοναδικός πάροχος δεδομένων τηλεθέασης έως σήμερα. Οι προσφεύγοντες αναφέρουν ότι έχει παρατηρηθεί διεθνώς ότι οι σχετικές εθνικές αγορές προτιμούν να μοιράζονται μία κοινή πηγή δεδομένων τηλεθέασης. Τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι τα ευρέως αποδεκτά τηλεοπτικά δεδομένα στο πλαίσιο των εθνικών αγορών αποτελούν αποφασιστική παράμετρο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, όσον αφορά τις στρατηγικές διαφημιστικών επενδύσεων. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η Ελλάδα αποτελεί μοναδική περίπτωση στο πεδίο της επίγειας ραδιοτηλεοπτικής μετάδοσης λόγω του γεγονότος ότι, βάσει των διαδοχικών νόμων που θεσπίστηκαν από το 1989, όταν καταργήθηκε το κρατικό μονοπώλιο, υπάρχουν σήμερα τουλάχιστον πέντε ιδιωτικά, πενήντα περιφερειακά και εξήντα τοπικά τηλεοπτικά κανάλια, εκ των οποίων κανένα δε διαθέτει κανονική άδεια λειτουργίας. Υποστηρίζεται ότι σε αυτό το πλαίσιο θεσμικής

αναρχίας ο ρόλος της AGB κατέστη κρισιμότερος απ'ό,τι σε άλλες χώρες. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι, για αυτό τον λόγο, η AGB υπήρξε πολλές φορές αντικείμενο εκστρατειών στις οποίες δέχονταν επιθέσεις ο επαγγελματισμός και η φήμη της.

Το 2002, ένα υψηλόβαθμο στέλεχος του Alpha TV συνέταξε και δημοσίευσε μία έκθεση για τις δραστηριότητες της AGB στην οποία υπαινισσόταν ότι η AGB και τα στελέχη αυτής είχαν διαπράξει παρανομίες ως προς την επιλογή του δείγματος και τη μετέπειτα επεξεργασία των τηλεοπτικών δεδομένων. Η Επιτροπή Ελέγχου Έρευνας Τηλεθέασης, μία ανεξάρτητη επιτροπή η οποία συστάθηκε δυνάμει του άρθρου 11(4) του νόμου 2328/1995, πραγματοποίησε ειδική έρευνα και απήλλαξε την AGB από όλες τις κατηγορίες.

Το φθινόπωρο του 2004, ο Alpha TV, ο οποίος κατά την περίοδο εκείνη φερόταν να αντιμετωπίζει μεγάλα οικονομικά προβλήματα και χαμηλά ποσοστά τηλεθέασης, τράβηξε και πάλι την προσοχή στην προαναφερόμενη έκθεση. Η τελευταία απέκτησε ευρεία δημοσιότητα και στις 14 Δεκεμβρίου 2004 η Εισαγγελία Αθηνών διέταξε προκαταρκτική εξέταση για τα διευθύνοντα στελέχη της AGB. Τον Φεβρουάριο του 2006, και οι τρεις προσφεύγοντες κλήθηκαν στο γραφείο του εισαγγελέα για να απαντήσουν ανωμοτί σε μάλλον γενικές ερωτήσεις. Στις 30 Μαρτίου 2006, ο εισαγγελέας άσκησε ποινική δίωξη σε βάρος των προσφευγόντων για κατά συρροή απάτη, απάτη κατά του Δημοσίου και ψευδείς δηλώσεις ενώπιον διοικητικής αρχής. Την ίδια ημέρα, η δικογραφία διαβιβάστηκε στον ανακριτή.

2. Η διαρροή του φακέλου του εισαγγελέα στα μέσα μαζικής ενημέρωσης

Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι στις 30 Μαρτίου 2006, κατά τη διάρκεια της συνήθους ανεπίσημης συνάντησης της ανώτατης διοικητικής αρχής με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης που έλαβε χώρα στο κτίριο του Αρείου Πάγου, δημοσιογράφοι ενημερώθηκαν ότι επρόκειτο να ασκηθεί ποινική δίωξη σε βάρος των τριών προσφευγόντων σχετικά με τις φερόμενες παρανομίες της AGB. Μακροσκελή αποσπάσματα και σαφείς λεπτομέρειες για τους ισχυρισμούς αναγνώστηκαν από το ανεπίσημο εισαγγελικό πόρισμα. Το εν λόγω πόρισμα αποτελεί μόνο εσωτερικό έγγραφο και δεν υπάρχει σχετική διάταξη για αυτό στην ελληνική νομοθεσία. Τα εν λόγω πορίσματα συντάσσονται από τον επικεφαλής εισαγγελέα ως μέρος της εργασιακής πρακτικής ως μία ανεπίσημη περιγραφή και αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών με μοναδικό σκοπό την ενημέρωση του εποπτεύοντος

εισαγγελέα επί της υπόθεσης. Επιπλέον, οι κατηγορούμενοι δεν είχαν ακόμα ενημερωθεί για το πόρισμα και συνεπώς οι προσφεύγοντες δεν είχαν λάβει επίσημη γνώση του περιεχομένου του.

Την ίδια ημέρα, ο Μ.Τ., δημοσιογράφος ο οποίος παρουσιάζει τη δημοφιλή τηλεοπτική εκπομπή «Η Ζούγκλα», εμφανίστηκε ενώπιον ενός πολυπληθούς πάνελ προσκεκλημένων, κρατώντας αντίγραφο του εμπιστευτικού εισαγγελικού πορίσματος. Ενώ επεδείκνυε το πόρισμα στην κάμερα με συχνά κοντινά πλάνα, προέβη σε ανάγνωση εκτενών μερών αυτού. Παραθέτοντας επιλεγμένα αποσπάσματα από το πόρισμα, ανέφερε ότι η AGB αποτελούσε αναπόσπαστο κομμάτι ενός «δικτύου συννομωσίας» και το «πραγματικό κέντρο εξουσίας» στην Ελλάδα, τόσο σε πολιτικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο. Άλλοι προσκεκλημένοι που συμμετείχαν στο πάνελ ανέφεραν ότι η AGB όχι μόνο έκτισε ή κατέστρεψε τηλεοπτικές καριέρες αλλά ομοίως διένειμε εκατομμύρια και αποτέλεσε έναν «ιστό αράχνης» και μία «απάτη».

Οι εφημερίδες της επόμενης ημέρας περιείχαν εκτενή άρθρα επί της υπόθεσης. Τρεις εφημερίδες ημερήσιας κυκλοφορίας της Αθήνας παρέθεσαν αποσπάσματα από το εμπιστευτικό πόρισμα του εισαγγελέα και μία από αυτές δημοσίευσε φωτογραφίες των δύο πρώτων προσφευγόντων και άλλες τρεις σελίδες του πρωτότυπου πορίσματος. Η ιστορία προκάλεσε τέτοιο ενδιαφέρον σε ολόκληρη την Ελλάδα που, το απόγευμα της 31^{ης} Μαρτίου 2006, οι πρώτος και τρίτος προσφεύγοντες αναγκάστηκαν να απαντήσουν σε πιεστικές ερωτήσεις δημοσιογράφων ζωντανά σε δύο από τις πιο δημοφιλείς απογευματινές τηλεοπτικές εκπομπές.

3. Περαιτέρω εξελίξεις στην υπόθεση

Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι τόσο η ιδιωτική όσο και η επαγγελματική ζωή τους άλλαξαν δραματικά. Μετά την αποκάλυψη του εισαγγελικού πορίσματος και την επακόλουθη δημοσιότητα, ισχυρίζονται ότι τους αντιμετωπίζουν με δυσπιστία και αποδοκιμασία και βρίσκονται σε μία κατάσταση αβεβαιότητας ως προς τη μελλοντική καριέρα τους. Αναφέρουν ότι ο αντίκτυπος στην ιδιωτική ζωή τους είναι ομοίως σημαντικός. Ειδικότερα, ο πρώτος προσφεύγων άρχισε να λαμβάνει ανώνυμες εχθρικές τηλεφωνικές κλήσεις και επιστολές, γεγονός το οποίο τον ανάγκασε να ζητήσει την προστασία ιδιωτικών εταιριών φύλαξης. Κατόπιν των τηλεοπτικών αναφορών, τα τέκνα του πρώτου και δεύτερου των προσφευγόντων άρχισαν να

χρησιμοποιούν στο σχολείο το πατρικό επώνυμο των μητέρων τους, προκειμένου να αποφευχθούν περαιτέρω προσβολές. Ο δεύτερος προσφεύγων, έχοντας ήδη προβλήματα υγείας στις φωνητικές χορδές του, υπέστη υποτροπή και απαιτήθηκε δεύτερη εγχείρηση, κατόπιν των προαναφερόμενων συμβάντων.

Στις 26 Ιουνίου 2009, το συμβούλιο εφετών Αθηνών απήλλαξε τους προσφεύγοντες από όλες τις σε βάρος τους κατηγορίες (απόφαση αριθ. 1294/2009). Ανέφερε, μεταξύ άλλων, ότι δεν υφίσταντο λόγοι παραπομπής των προσφευγόντων σε δίκη.

B. Εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο και πρακτική

1. Οι εφαρμοστέες διατάξεις του Συντάγματος έχουν ως εξής:

Άρθρο 5Α

«1. Καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως νόμος ορίζει. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο μόνο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας και συμφερόντων τρίτων.

2. Καθένας έχει δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά, καθώς και της παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσής τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, τηρουμένων πάντοτε των εγγυήσεων των άρθρων 9, 9Α και 19.»

Άρθρο 99

«Αγωγές κακοδικίας κατά δικαστικών λειτουργών δικάζονται, όπως νόμος ορίζει, από ειδικό δικαστήριο που συγκροτείται από τον Πρόεδρο του Συμβουλίου της Επικρατείας, ως Πρόεδρό του, και από ένα σύμβουλο της Επικρατείας, έναν αρεοπαγίτη, ένα σύμβουλο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, δύο τακτικούς καθηγητές νομικών μαθημάτων των νομικών σχολών των πανεπιστημίων της χώρας και δύο δικηγόρους, μέλη του Ανώτατου Πειθαρχικού Συμβουλίου των δικηγόρων, ως μέλη, που ορίζονται με κλήρωση.

Από τα μέλη του ειδικού δικαστηρίου εξαιρείται κάθε φορά εκείνο που ανήκει στο σώμα ή τον κλάδο της δικαιοσύνης που για ενέργεια ή παράλειψη λειτουργιών του καλείται να αποφανθεί το δικαστήριο. Εφόσον πρόκειται για αγωγή κακοδικίας κατά μέλους του Συμβουλίου της Επικρατείας ή λειτουργών των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, στο ειδικό αυτό δικαστήριο προεδρεύει ο Πρόεδρος του Αρείου Πάγου.

Δεν απαιτείται άδεια για να εγερθεί αγωγή κακοδικίας.»

2. Οι ακόλουθες διατάξεις του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα (νόμος αριθ. 2783/41) έχουν εφαρμογή:

Άρθρο 104

«Ένεκα πράξεων ή παραλείψεων των οργάνων του δημοσίου αναγομένων σε έννομες σχέσεις του ιδιωτικού δικαίου ή περί της ιδιωτικής αυτού περιουσίας, το δημόσιον ευθύνεται κατά τις επί νομικών προσώπων διατάξεις του Αστικού Κώδικα.»

Άρθρο 105

«Ένεκα παρανόμων πράξεων ή παραλείψεων των οργάνων του δημοσίου κατά την ενάσκηση της σε αυτούς ανατεθειμένης δημοσίας εξουσίας, το δημόσιον ενέχεται εις αποζημίωση, εκτός αν η πράξη ή η παράλειψη εγένετο κατά παράβαση διατάξεως κειμένης χάριν του γενικού συμφέροντος. Μετά του δημοσίου ενέχεται εις ολόκληρο και το υπαίτιο πρόσωπον, επιφυλασσομένων των περί ευθύνης υπουργών ειδικών διατάξεων.»

Η διάταξη αυτή καθιερώνει την έννοια της ειδικής αδιοπραξίας δημοσίου δικαίου, θεσπίζοντας μία εξωσυμβατική ευθύνη του Δημοσίου. Αυτή η ευθύνη είναι αποτέλεσμα παρανόμων πράξεων ή παραλείψεων. Οι συγκεκριμένες πράξεις μπορούν να είναι, όχι μόνον νομικές, αλλά και υλικές πράξεις της διοίκησης, συμπεριλαμβανομένων και των καταρχήν μη εκτελεστών πράξεων (Κυριακόπουλος, *Σχόλια του Αστικού Κώδικα*, άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα, αριθ. 23 – Φίλιος, *Δίκαιο των συμβάσεων*, ειδικό μέρος, τόμος 6, ποινική ευθύνη 1977, παρ. 48 Β 112 – Ε. Σπηλιωτόπουλος, *Διοικητικό Δίκαιο*, τρίτη έκδοση, παρ. 217 – απόφαση αριθ. 535/1971 του Αρείου Πάγου, *Νομικό Βήμα*, 19^ο έτος, σελ. 1414, απόφαση αριθ. 492/1967 του Αρείου Πάγου, *Νομικό Βήμα*, 16^ο έτος, σελ. 75).

Το παραδεκτό της αγωγής αποζημίωσης υπόκειται σε μία προϋπόθεση: τον παράνομο χαρακτήρα της πράξης ή της παράλειψης.

3. Οι εφαρμοστέες διατάξεις του Αστικού Κώδικα έχουν ως εξής:

Άρθρο 57

Δικαίωμα στην προσωπικότητα

«Όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητά του έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. Αν η προσβολή αναφέρεται στην προσωπικότητα προσώπου που έχει πεθάνει, το δικαίωμα αυτό έχουν ο σύζυγος, οι κατιόντες, οι ανιόντες, οι αδελφοί και οι κληρονόμοι του από διαθήκη. Αξίωση αποζημίωσης σύμφωνα και με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες δεν αποκλείεται.»

Άρθρο 59

Ικανοποίηση ηθικής βλάβης

«Στις περιπτώσεις των δύο προηγούμενων άρθρων το δικαστήριο με την απόφασή του, ύστερα από αίτηση αυτού που έχει προσβληθεί και αφού λάβει υπόψη το είδος της προσβολής, μπορεί επιπλέον να καταδικάσει τον υπαίτιο να ικανοποιήσει την ηθική βλάβη αυτού που έχει προσβληθεί. Η ικανοποίηση συνίσταται σε πληρωμή χρηματικού ποσού, σε δημοσίευμα ή σε οτιδήποτε επιβάλλεται από τις περιστάσεις.»

Άρθρο 914

«Όποιος ζημιώσει άλλον παράνομα και υπαίτια έχει υποχρέωση να τον αποζημιώσει.»

Άρθρο 932

«Σε περίπτωση αδικοπραξίας, ανεξάρτητα από την αποζημίωση για την περιουσιακή ζημία, το δικαστήριο μπορεί να επιδικάσει εύλογη ... χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης ...».

4. Οι εφαρμοστέες διατάξεις του Ποινικού Κώδικα έχουν ως εξής:

Άρθρο 251

Παραβίαση του δικαστικού απορρήτου

«1. Όποιος καλείται κατά το νόμο να εκτελέσει δικαστικά καθήκοντα και γνωστοποιεί σε άλλον απόρρητα από τη διάσκεψη ή την ψηφοφορία στην οποία πήρε μέρος τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών.

(...)

Άρθρο 252

Παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου

«Ο υπάλληλος που εκτός από τις περιπτώσεις των άρθρων 248, 249, 250 και 251, παραβαίνοντας τα καθήκοντά του γνωστοποιεί σε άλλον: α) πράγμα, το οποίο γνωρίζει μόνο λόγω της υπηρεσίας του ή β) έγγραφο που του είναι εμπιστευμένο ή προσιτό λόγω της υπηρεσίας του, αν τέλεσε κάποια από τις πράξεις αυτές με σκοπό να ωφεληθεί ο ίδιος ή να βλάψει το κράτος ή κάποιον άλλο, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών.»

Άρθρο 259

Παράβαση καθήκοντος

«Υπάλληλος που με πρόθεση παραβαίνει τα καθήκοντα της υπηρεσίας του με σκοπό να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον παράνομο όφελος ή για να βλάψει το κράτος ή κάποιον άλλο τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών, αν η πράξη αυτή δεν τιμωρείται με άλλη ποινική διάταξη.»

Άρθρο 361

Εξύβριση

«1. Όποιος, εκτός από τις περιπτώσεις της δυσφήμισης (άρθρα 362 και 363), προσβάλλει την τιμή άλλου με λόγο ή με έργο ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή. Η χρηματική ποινή μπορεί να επιβληθεί και μαζί με την ποινή της φυλάκισης.

2. Όταν η προσβολή της τιμής δεν είναι ιδιαίτερα βαριά αν ληφθούν υπόψη οι περιστάσεις και το πρόσωπο του ατόμου που προσβλήθηκε, ο υπαίτιος τιμωρείται με κράτηση ή με πρόστιμο.

3. Η διάταξη της παρ.3 του άρθρου 308 έχει και σ'αυτή την περίπτωση εφαρμογή.»

Άρθρο 361Α

Απρόκλητη έμπρακτη εξύβριση

«1. Με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών τιμωρείται η έμπρακτη εξύβριση (άρθρο 361 παρ.1), αν έγινε χωρίς πρόκληση από τον παθόντα.

2. Αν στην πράξη της προηγούμενης παραγράφου συμμετείχαν δύο ή περισσότεροι, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών.»

Άρθρο 362

Δυσφήμιση

«Όποιος με οποιονδήποτε τρόπο ενώπιον τρίτου ισχυρίζεται ή διαδίδει για κάποιον άλλον γεγονός που μπορεί να βλάψει την τιμή ή την υπόληψή του τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών ή με χρηματική ποινή. Η χρηματική ποινή μπορεί να επιβληθεί μαζί με την ποινή της φυλάκισης.»

Άρθρο 363

Συκοφαντική δυσφήμιση

«Αν στην περίπτωση του άρθρου 362, το γεγονός είναι ψευδές και ο υπαίτιος γνώριζε ότι αυτό είναι ψευδές τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών· μαζί με τη φυλάκιση μπορεί να επιβληθεί και χρηματική ποινή. Μπορεί επίσης να επιβληθεί και στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων κατά το άρθρο 63.»

Άρθρο 364

Δυσφήμιση ανώνυμης εταιρίας

«1. Όποιος ισχυρίζεται με οποιονδήποτε τρόπο ενώπιον τρίτου ή διαδίδει για ανώνυμη εταιρία ορισμένο γεγονός που είναι σχετικό με τις επιχειρήσεις, την οικονομική κατάσταση ή γενικά τις εργασίες της ή με τα πρόσωπα που τη διοικούν ή τη διευθύνουν και που μπορεί να βλάψει την εμπιστοσύνη του κοινού στην εταιρία και γενικά τις επιχειρήσεις της, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή.

2. Δεν τιμωρείται ο κατηγορούμενος αν αποδείξει την αλήθεια του γεγονότος που ισχυρίστηκε ή διέδωσε.

3. Αν ο κατηγορούμενος γνώριζε ότι το γεγονός που ισχυρίστηκε ή διέδωσε είναι ψευδές τιμωρείται με φυλάκιση.»

Το άρθρο 241 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας έχει ως εξής:

«Η ανάκριση γίνεται πάντοτε εγγράφως και χωρίς δημοσιότητα (...).»

5. Τα εφαρμοστέα τμήματα του άρθρου 99 του Κώδικα Δικαστών έχουν ως εξής:

«(...)

2. Ο αρμόδιος να ασκήσει τη δίωξη, όταν λάβει με οποιοδήποτε τρόπο γνώση ότι τελέστηκε από δικαστικό λειτουργό πράξη που μπορεί να χαρακτηριστεί σαν πειθαρχικό παράπτωμα, υποχρεούται να ασκήσει πειθαρχική αγωγή (...).»

6. Το άρθρο 22(4) του νόμου αριθ. 2472/1997 προβλέπει:

«Όποιος χωρίς δικαίωμα επεμβαίνει με οποιονδήποτε τρόπο σε αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή λαμβάνει γνώση των δεδομένων αυτών ή τα αφαιρεί, αλλοιώνει, βλάπτει, καταστρέφει, επεξεργάζεται, μεταδίδει, ανακοινώνει, τα καθιστά προσιτά σε μη δικαιούμενα πρόσωπα ή επιτρέπει στα πρόσωπα αυτά να λάβουν γνώση των εν λόγω δεδομένων ή τα εκμεταλλεύεται με οποιονδήποτε τρόπο, τιμωρείται με φυλάκιση και χρηματική ποινή και αν πρόκειται για ευαίσθητα δεδομένα με φυλάκιση τουλάχιστον ενός (1) έτους και χρηματική ποινή τουλάχιστον ενός εκατομμυρίου (1.000.000) έως δέκα εκατομμυρίων (10.000.000) δραχμών, αν η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα από άλλες διατάξεις.»

7. Στην απόφασή του *Köbler* της 30^{ης} Σεπτεμβρίου 2003 (υπόθεση C-224/01) το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων διευκρίνισε ότι, εφόσον, στη διεθνή έννομη τάξη, το κράτος του οποίου γεννάται ευθύνη λόγω παραβίασης διεθνούς υποχρέωσης λαμβάνεται ως ενιαίο σύνολο, ασχέτως του αν η ζημιογόνος παραβίαση είναι καταλογιστέα στη νομοθετική, τη δικαστική ή την εκτελεστική εξουσία, το ίδιο, κατά μείζονα λόγο, πρέπει να ισχύει και στην κοινοτική έννομη τάξη καθώς όλα τα κρατικά όργανα, περιλαμβανομένης και της νομοθετικής εξουσίας, υποχρεούνται,

κατά την εκπλήρωση των καθηκόντων τους, να τηρούν τους επιβαλλόμενους από το κοινοτικό δίκαιο κανόνες, οι οποίοι διέπουν απευθείας την κατάσταση των ιδιωτών.

ΑΙΤΙΑΣΕΙΣ

Οι προσφεύγοντες παραπονέθηκαν υπό το πρίσμα των άρθρων 8 και 6 § 2 της Σύμβασης ότι η αποκάλυψη του εμπιστευτικού πορίσματος στα μέσα μαζικής ενημέρωσης παραβίασε το δικαίωμά τους για σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και το δικαίωμά τους στο τεκμήριο της αθωότητας. Παραπονέθηκαν ομοίως υπό το πρίσμα του άρθρου 13 της Σύμβασης ότι η εθνική έννομη τάξη δεν παρείχε ένα αποτελεσματικό ένδικο μέσο για εκείνους των οποίων τα δικαιώματα είχαν παραβιασθεί λόγω της αποκάλυψης εμπιστευτικών πληροφοριών μέσα στα πλαίσια της ποινικής προδικασίας.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΟ

A. Επικαλούμενη παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης

Οι προσφεύγοντες παραπονέθηκαν για την αποτυχία των δικαστικών λειτουργιών ή της γραμματείας του δικαστηρίου να εγγυηθούν την εμπιστευτικότητα του εσωτερικού πορίσματος του εισαγγελέα σε ένα χρονικό σημείο στο οποίο υφίσταντο μόνο υπόνοιες ότι είχαν διαπράξει τα σχετικά αδικήματα. Επιπλέον, υποστήριξαν ότι στην εν λόγω αποτυχία προστέθηκε η παράλειψη διεξαγωγής μίας ορθής διερεύνησης των αξιόποινων πράξεων που διαπράχθηκαν κατά την αποκάλυψη των εμπιστευτικών αποδεικτικών στοιχείων. Ισχυρίστηκαν ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης το οποίο προβλέπει:

- «1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.
2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξει επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αυτή προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον διά την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την

πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.»

1. Τα επιχειρήματα των διαδίκων

α) Η Κυβέρνηση

Η Κυβέρνηση επεσήμανε καταρχήν ότι οι προσφεύγοντες θα μπορούσαν να έχουν ασκήσει αγωγή αποζημίωσης κατά του Δημοσίου, στη βάση του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα, σε συνδυασμό με τα άρθρα 914, 920, 932, 57 και 59 του Αστικού Κώδικα. Οι προσφεύγοντες θα μπορούσαν να έχουν καταφύγει στη χρήση ενός τέτοιου ένδικου μέσου στο μέτρο που πίστευαν ότι οι διωκτικές αρχές ευθύνονταν για την αποκάλυψη του εμπιστευτικού πορίσματος. Η Κυβέρνηση τόνισε ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα αγωγή αποζημίωσης δεν προϋπέθετε ο ενάγων να έχει αποδείξει την ύπαρξη παραπτώματος ενός δημοσίου υπαλλήλου. Απαιτούσε μόνο να έχει αποδειχθεί ο παράνομος χαρακτήρας της πράξης που διαπράχθηκε κατά την άσκηση των καθηκόντων των δικαστικών αρχών.

Ως προς τούτο, η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι η νομολογία των εθνικών δικαστηρίων υπήρξε απρόθυμη κατά τα πρώτα στάδια να αναγνωρίσει την ευθύνη του Δημοσίου να αποζημιώσει ζημία που προερχόταν από πράξεις των δικαστικών αρχών. Ομοίως δέχθηκε ότι η νομολογία είχε στην πραγματικότητα αναγνωρίσει την ευθύνη του Δημοσίου μόνο για πράξεις που είχαν διαπράξει δικαστικές αρχές εντός του πλαισίου της άσκησης των διοικητικών καθηκόντων τους, όπως εκείνες που σχετιζόνταν με ζητήματα προαγωγών, μεταθέσεων και μισθοδοσίας. Η Κυβέρνηση προσκόμισε την απόφαση αριθ. 2795/2001 του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών στην οποία είχε αναγνωρισθεί η αστική ευθύνη του Δημοσίου για τη δολοφονία δύο δικηγόρων κατά τη διάρκεια συζήτησης ενώπιον ενός στρατιωτικού δικαστηρίου. Το εθνικό δικαστήριο είχε τονίσει ότι η αστυνομία δεν είχε ενισχύσει τα μέτρα ασφαλείας στην αίθουσα του δικαστηρίου, παρά τη σπουδαιότητα της υπόθεσης. Ως προς τούτο, είχε δεχθεί ότι ο στρατιωτικός νομικός σύμβουλος δεν είχε επιστήσει την προσοχή της αστυνομίας στην πιθανότητα βίαιων πράξεων κατά τη συζήτηση της υπόθεσης ώστε να είχαν ληφθεί κατάλληλα μέτρα ασφαλείας. Η Κυβέρνηση προσκόμισε επίσης την απόφαση αριθ. 15006/2008 του Διοικητικού Πρωτοδικείου

Αθηνών όπου είχε γίνει δεκτή η ευθύνη της εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας να οργανώσει το δικαστικό σύστημα κατά τρόπο ώστε να εγγυάται την εκδίκαση των υποθέσεων εντός λογικής προθεσμίας, και ότι εντός του πλαισίου αυτού οι πράξεις ή παραλείψεις των δικαστικών αρχών σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση δεν διαδραμάτιζαν κατ'ανάγκη κάποιο ρόλο.

Επιπλέον, η Κυβέρνηση επεσήμανε ότι σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, η ευθύνη του Κράτους έναντι τρίτων είχε στοιχειοθετηθεί αναφορικά με ζημιά προκληθείσα σε ιδιώτες η οποία απέρρευε από πράξεις ή παραλείψεις διαπραχθείσες από δικαστικούς λειτουργούς. Εν κατακλείδι, η Κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι μία αγωγή αποζημίωσης σε βάρος του Δημοσίου αποτελούσε ένα προσβάσιμο και αποτελεσματικό ένδικο μέσο αναφορικά με εικαζόμενες παράνομες πράξεις διαπραχθείσες από δικαστικούς λειτουργούς.

Περαιτέρω, η Κυβέρνηση παρατήρησε ότι οι προσφεύγοντες είχαν ομοίως στη διάθεσή τους το ένδικο μέσο της μήνυσης και της παράστασης στην ποινική διαδικασία ως πολιτική αγωγή. Ειδικότερα, τόνισε ότι οι προσφεύγοντες μπορούσαν να έχουν δώσει στις αρμόδιες ποινικές αρχές τη δυνατότητα να διερευνήσουν την υπόθεση υποβάλλοντας μήνυση κατά παντός υπευθύνου για δυσφήμιση, δυσφήμιση ανώνυμης εταιρίας, παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου, παράβαση καθήκοντος ή παραβίαση του απορρήτου των ερευνών, που προβλέπονται στα άρθρα 361 έως 364, 251, 252 και 259 του Ποινικού Κώδικα και του άρθρου 22(4) του νόμου 2472/1977. Ως προς τούτο, η Κυβέρνηση προσκόμισε τις αποφάσεις αριθ. 653/2003 και 440/2006 του συμβουλίου του Αρείου Πάγου, αποφαινόμενου επί ενός ζητήματος τοπικής αρμοδιότητας μεταξύ των δικαστικών συμβουλίων στο προδικαστικό στάδιο ποινικής διαδικασίας σε βάρος αντεισαγγελέα. Προσκόμισε επίσης την απόφαση αριθ. 360/1992 του Αρείου Πάγου σχετικά με την καταδίκη ενός δικαστή για αποκάλυψη θεμάτων εξετάσεων για την πρόσληψη δικαστικών υπαλλήλων και την απόφαση αριθ. 344/1992 του Αρείου Πάγου σχετικά με την απόρριψη μίας αίτησης αναίρεσης για τον λόγο ότι η μήνυση υποβλήθηκε από την πολιτική αγωγή εκτός της οριζόμενης προθεσμίας. Επιπλέον, η Κυβέρνηση προσκόμισε μία διάταξη εισαγγελείας για την άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος του διευθυντή ενός εκπαιδευτικού ιδρύματος για παράνομη πρόσληψη οικιακής βοηθού. Τέλος, το επιχείρημα της Κυβέρνησης ότι οι προσφεύγοντες είχαν τη δυνατότητα να ασκήσουν αγωγές κακοδικίας βάσει του άρθρου 99 του Συντάγματος και του άρθρου 73 του Εισαγωγικού Νόμου του Κώδικα

Πολιτικής Δικονομίας στο μέτρο που οι εν λόγω διατάξεις αφορούσαν πράξεις ή παραλείψεις δημοσίων υπαλλήλων.

Αναφορικά με την ουσία της αιτίασης των προσφευγόντων, η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι αν είχε υπάρξει οποιαδήποτε επέμβαση στην ποινική υπόθεσή τους, αυτή δε συντελέστηκε από μία συγκεκριμένη δημόσια αρχή, αλλά με πρωτοβουλία ενός ιδιωτικού τηλεοπτικού σταθμού και ιδιωτικών εφημερίδων. Περαιτέρω, η Κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι στην υπόθεση *Craxi κατά Ιταλίας (αριθ.2)* (αριθ. 25337/94, 17 Ιουλίου 2003), οι ιδιωτικές συνομιλίες ενός πρώην πρωθυπουργού σε βάρος του οποίου δεν είχε ασκηθεί ποινική δίωξη είχαν αποκαλυφθεί στο κοινό. Αντιθέτως, στην παρούσα υπόθεση, οι αναφορές τύπου είχαν παράσχει πληροφορίες σχετικά με την άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος των προσφευγόντων, είχαν περιγράψει τα αδικήματα που φέρονταν να είχαν διαπράξει και είχαν επίσης περιγράψει την πρόοδο της υπόθεσης. Κατά την Κυβέρνηση, οι λεπτομέρειες που παρουσίασαν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αφορούσαν αποκλειστικά και μόνο τις εικαζόμενες αξιόποινες πράξεις και όχι τα αποδεικτικά στοιχεία. Επιπλέον, η Κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι τα αδικήματα τα οποία φέρονταν να έχουν διαπράξει οι προσφεύγοντες φαίνονταν να προκαλούν το δημόσιο ενδιαφέρον. Τέλος, όσον αφορά την απουσία αντίδρασης από τις διωκτικές αρχές σχετικά με τη διαρροή του εισαγγελικού πορίσματος, η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι οι προσφεύγοντες έπρεπε να έχουν κατ'αρχήν υποβάλει μήνυση για την επικαλούμενη προσβολή της τιμής και της προσωπικότητάς τους.

β) Οι προσφεύγοντες

Οι προσφεύγοντες υποστήριξαν ότι η εσωτερική νομολογία προβαίνει σε διάκριση μεταξύ της άσκησης των δικαστικών και των διοικητικών καθηκόντων των μελών του δικαστικού σώματος. Τα δικαστικά καθήκοντα συνδέονται με το χειρισμό και την εκδίκαση μίας εκκρεμούς υπόθεσης, ενώ τα διοικητικά καθήκοντα αφορούν τους θεσμικούς όρους υπό τους οποίους απονέμεται η δικαιοσύνη. Οι προσφεύγοντες υποστήριξαν ότι η εφαρμοστέα στην παρούσα υπόθεση νομολογία ήταν εκείνη που αφορούσε την άσκηση των δικαστικών καθηκόντων των μελών των δικαστικών οργάνων. Άλλως ειπείν, η αιτίαση των προσφευγόντων έπρεπε να εξετασθεί υπό το φως της νομολογίας που αφορούσε στο δικαστικό χειρισμό πράξεων ή παραλείψεων που είχαν τελεσθεί στο πλαίσιο μίας συγκεκριμένης υπόθεσης εισαχθείσας ενώπιον των μελών των δικαστικών οργάνων. Ειδικότερα, οι πράξεις που αφορούσαν την

υπόθεση των προσφευγόντων είχαν λάβει χώρα κατά την άσκηση των δικαστικών καθηκόντων των ανακριτικών αρχών. Η αποκάλυψη του εισαγγελικού πορίσματος στα μέσα μαζικής ενημέρωσης έλαβε χώρα ενώ το εν λόγω πόρισμα βρισκόταν ακόμα στα χέρια της διωκτικής αρχής η οποία, εκείνη τη χρονική στιγμή, ήταν υπεύθυνη για την υπόθεση των προσφευγόντων καθώς είχε τη διακριτική ευχέρεια είτε να ασκήσει ποινική δίωξη ή να θέσει την υπόθεση στο αρχείο.

Οι προσφεύγοντες υποστήριξαν ότι έως σήμερα το ελληνικό Δημόσιο έχει κριθεί υπεύθυνο από τα εθνικά δικαστήρια στη βάση του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα μόνο για πράξεις ή παραλείψεις δικαστών κατά την άσκηση αμιγώς διοικητικών καθηκόντων. Οι προσφεύγοντες προσκόμισαν αντίγραφα αποφάσεων των εθνικών δικαστηρίων οι οποίες είχαν δεχθεί την ευθύνη του Δημοσίου για την υπογραφή μίας κατάστασης μισθοδοσίας του προσωπικού ενός δικαστηρίου από δικαστές και την έλλειψη μέτρων ασφαλείας σε μία δικαστική αίθουσα κατά τη διάρκεια μίας συζήτησης. Αντιθέτως, οι προσφεύγοντες επεσήμαναν ότι υπήρχαν πολυάριθμες αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων που αρνούσαν ρητά την ευθύνη του Δημοσίου σε υποθέσεις παράνομης συμπεριφοράς από την πλευρά των δικαστικών οργάνων κατά την άσκηση των δικαστικών καθηκόντων τους. Οι προσφεύγοντες προσκόμισαν, μεταξύ άλλων, την απόφαση αριθ. 1458/2000 του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, όπου διαπιστώθηκε ότι ο Εισαγγελέας Εφετών Θεσσαλονίκης δε θεωρείτο «όργανο του Δημοσίου», με την έννοια του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα αλλά «ανεξάρτητη δικαστική αρχή», της οποίας οι πράξεις δεν μπορούσαν να στοιχειοθετήσουν ευθύνη του Δημοσίου για αποζημίωση.

Επιπλέον, οι προσφεύγοντες υποστήριξαν ότι οι αποφάσεις αριθ. 2795/2001 και 15006/2008 που προσκόμισε η Κυβέρνηση δεν είχαν συνάφεια με την υπόθεσή τους, καθώς ουδεμία εξ αυτών αφορούσε την ευθύνη των δικαστικών λειτουργιών κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Αντιθέτως, η πρώτη απόφαση είχε ασχοληθεί με την ευθύνη του Δημοσίου για την έλλειψη κατάλληλων μέτρων ασφαλείας σε μία δικαστική αίθουσα και αφορούσε ιδιαίτερα πραγματικά περιστατικά: μία διοικητική ανεπάρκεια είχε οδηγήσει στη δολοφονία δύο δικηγόρων κατά τη διάρκεια συζήτησης ενώπιον του Διαρκούς Στρατοδικείου Αθηνών. Όσον αφορά τη δεύτερη απόφαση, το Δημόσιο είχε κριθεί υπαίτιο καθώς το εσωτερικό δικαστήριο δεν είχε εκδώσει την απόφασή του εντός λογικής προθεσμίας. Οι προσφεύγοντες τόνισαν ότι οι αποφάσεις αυτές δημιουργούσαν εσφαλμένη

εντύπωση. Αμφότερες αφορούσαν τους όρους υπό τους οποίους απονέμεται η δικαιοσύνη και όχι πράξεις ή παραλείψεις δικαστών ή εισαγγελέων μέσα στο πλαίσιο των δικαστικών καθηκόντων τους όπως στην προκειμένη περίπτωση. Επιπλέον, οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι ακόμα και σε περιπτώσεις παράνομων πράξεων που είχαν διαπράξει δικαστικοί λειτουργοί μέσα στο πλαίσιο της άσκησης των διοικητικών καθηκόντων τους, τα ελληνικά δικαστήρια ήταν επί του παρόντος διστακτικά να εφαρμόσουν το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα. Προσκόμισαν πολυάριθμες αποφάσεις στις οποίες το Δημόσιο είχε απαλλαγθεί από οποιαδήποτε ευθύνη, μεταξύ άλλων, για την παράνομη προαγωγή του προϊσταμένου της γραμματείας ενός δικαστηρίου, για την παράλειψη του αρμόδιου δικαστικού συμβουλίου να χορηγήσει αύξηση σε έναν δικαστή και για την παράλειψη ενός άλλου δικαστικού συμβουλίου να προαγάγει έναν δικαστή σε υψηλότερο βαθμό. Τέλος, σχετικά με την αναφορά της Κυβέρνησης στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, οι προσφεύγοντες υποστήριξαν ότι τα εθνικά δικαστήρια ουδέποτε έως σήμερα δεν έχουν διατάξει το Δημόσιο να καταβάλει αποζημίωση για τη μη εφαρμογή της ευρωπαϊκής νομοθεσίας από τα δικαστικά όργανα.

Επιπλέον, αναφορικά με τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι η ελληνική νομοθεσία δεν προέβλεπε ποινικό αδίκημα που να καλύπτει την αποκάλυψη εμπιστευτικών εγγράφων από τις διωκτικές αρχές. Το μόνο αδίκημα που πλησίαζε σε αυτό που το εναγόμενο Κράτος αποκαλούσε «παραβίαση του απορρήτου των ερευνών» ήταν η «παραβίαση του δικαστικού απορρήτου» που προβλέπει το άρθρο 251 του ελληνικού Ποινικού Κώδικα. Οι προσφεύγοντες τόνισαν ότι το εν λόγω αδίκημα αναφερόταν εν τούτοις ρητά σε δικαστές και όχι σε εισαγγελείς. Επιπλέον, μόνο οι «διασκέψεις» και οι «ψηφοφορίες» ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής του. Πράγματι, κατά τους προσφεύγοντες, μία παραβίαση του εμπιστευτικού χαρακτήρα της προδικασίας από μέλη του δικαστικού σώματος αποτελούσε απλώς πειθαρχικό αδίκημα το οποίο μπορούσε να τιμωρηθεί μόνο με πρωτοβουλία του Υπουργού Δικαιοσύνης. Ακόμη, οι προσφεύγοντες υποστήριξαν ότι τα προβλεπόμενα στα άρθρα 252 και 259 του ελληνικού Ποινικού Κώδικα αδικήματα απαιτούσαν σκοπός του δράστη να είναι να ωφεληθεί ο ίδιος ή να βλάψει κάποιον άλλο. Επεσήμαναν ότι, δίχως αμφιβολία, θα ήταν ιδιαίτερα δύσκολο να αποδειχθεί υπό τις συνθήκες της παρούσας υπόθεσης ένας τέτοιος σκοπός από την πλευρά ενός δικαστή ή ενός εισαγγελέα και ότι ουδέποτε

ισχυρίστηκαν ότι υφίστατο τέτοιος σκοπός στην περίπτωση τους. Αναφέρθηκαν ως προς τούτο στη σχετική νομολογία των εθνικών δικαστηρίων. Τέλος, όσον αφορά την αγωγή κακοδικίας, οι προσφεύγοντες τόνισαν ότι από το 1911, έτος εισαγωγής του εν λόγω ενδίκου μέσου, κανένα μέλος του δικαστικού σώματος δεν έχει κριθεί ένοχο για κακοδικία.

Όσον αφορά τον πυρήνα της αιτιάσής τους, οι προσφεύγοντες υποστήριξαν καταρχήν ότι περί υποθέσεων ευρέως δημοσίου ενδιαφέροντος, η αποκάλυψη απόρρητων εγγράφων συνιστά μία μάλλον συνήθη πρακτική στην Ελλάδα. Κατέθεσαν ένα άρθρο που δημοσιεύθηκε σε μία νομική επιθεώρηση από τον τέως αντιπρόεδρο του Αρείου Πάγου, στην οποία η αποκάλυψη εμπιστευτικών διοικητικών εγγράφων ή αποδεικτικών στοιχείων χαρακτηρίζεται ως σύνηθες πρόβλημα στην ποινική δίκη. Το άρθρο επισημαίνει ότι στην Ελλάδα υφίσταται στην πράξη μία αντικειμενική αδυναμία προστασίας του δικαιώματος ενός ατόμου στη φήμη του και στο τεκμήριο της αθωότητας, ιδιαίτερα στο προ της δίκης στάδιο. Συνεχίζει αναφέροντας ότι στην προσπάθεια των δημοσιογράφων να εντυπωσιάσουν και να επιτύχουν κάποια αποκλειστική είδηση, καθώς και στην αναζήτηση υψηλών ποσοστών τηλεθέασης από τους τηλεοπτικούς σταθμούς, λαμβάνουν συχνά χώρα σημαντικές παραβιάσεις των δικαιωμάτων αμφοτέρων των κατηγορουμένων και των θυμάτων. Οι προσφεύγοντες υποστήριξαν ότι έως σήμερα καμία πειθαρχική δίωξη δεν έχει ασκηθεί σε βάρος οποιουδήποτε ανακριτικού υπαλλήλου, είτε της αστυνομίας ή του δικαστικού σώματος.

Κατά την άποψη των προσφευγόντων, οι διαπιστώσεις του Δικαστηρίου στην προαναφερόμενη απόφαση *Craxi (αριθ.2)* έχουν πλήρη εφαρμογή στην παρούσα υπόθεση. Ως προς τούτο, οι προσφεύγοντες υποστήριξαν ότι το δικαίωμα του κοινού στην πληροφόρηση θα μπορούσε να έχει ικανοποιηθεί πλήρως με ένα επίσημο δελτίο τύπου από τις διοικητικές αρχές στο οποίο θα αναφέρονταν τα ονόματα των κατηγορουμένων και τα αδικήματα για τα οποία κατηγορούνταν.

2. Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

α) Γενικές αρχές του Δικαστηρίου

Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι ο κανόνας της εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων, ο οποίος διατυπώνεται στο άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης, απαιτεί από τους προσφεύγοντες να έχουν πρώτα χρησιμοποιήσει τα ένδικα μέσα που

προσφέρονται στο εθνικό νομικό σύστημα, απαλλάσσοντας έτσι τα Κράτη από το να κληθούν να απολογηθούν ενώπιον του Δικαστηρίου για τις πράξεις τους προτού να έχουν την ευκαιρία να θεραπεύσουν την κατάσταση μέσω του δικού τους νομικού συστήματος. Ο κανόνας του άρθρου 35 § 1 στηρίζεται στην υπόθεση, η οποία αντικατοπτρίζεται στο άρθρο 13 με το οποίο παρουσιάζει στενή ομοιότητα, ότι υφίσταται αποτελεσματικό ένδικο μέσο ως προς την επικαλούμενη παραβίαση των δικαιωμάτων ενός ατόμου βάσει της Σύμβασης (βλέπε *Kudla κατά Πολωνίας* [GC], αριθ. 30210/96, § 152, ECHR 2000-XI).

Το βάρος της απόδειξης εναπόκειται στην Κυβέρνηση η οποία προβάλλει τη μη εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων και η οποία πρέπει να πείσει το Δικαστήριο ότι ένα αποτελεσματικό ένδικο μέσο ήταν διαθέσιμο τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, ότι δηλαδή το ένδικο μέσο ήταν προσβάσιμο, ικανό να προσφέρει θεραπεία ως προς τις αιτιάσεις του προσφεύγοντος και προσέφερε εύλογες πιθανότητες ευόδωσης (βλέπε *T. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], αριθ. 24724/94, § 55, 16 Δεκεμβρίου 1999). Ομοίως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ένας προσφεύγων δεν εξάντλησε τα εθνικά ένδικα μέσα εφόσον αυτός μπορεί να αποδείξει, παρέχοντας σχετικά παραδείγματα της εθνικής νομολογίας ή αποδεικτικά στοιχεία, ότι ένα διαθέσιμο ένδικο μέσο το οποίο δε χρησιμοποίησε ήταν καταδικασμένο να αποτύχει (βλέπε *Kleyn και λοιποί κατά Ολλανδίας* [GC], αριθ. 39343/98, 39651/98, 43147/98 και 46664/99, § 156, ECHR 2003-VI, και *Salah κατά Ολλανδίας*, αριθ. 1948/04, §§ 121 και επ., ECHR 2007-I (αποσπάσματα)).

Η εφαρμογή του κανόνα της εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων πρέπει να λαμβάνει δεόντως υπόψη το πλαίσιο της υπόθεσης. Το Δικαστήριο έχει ως εκ τούτου αναγνωρίσει ότι το άρθρο 35 § 1 πρέπει να εφαρμόζεται με μία σχετική ευελιξία και χωρίς υπερβολική τυπολατρεία. Ο κανόνας δεν είναι ούτε απόλυτος ούτε ικανός να εφαρμόζεται αυτομάτως. Κατά την εξέταση της τήρησης αυτού είναι αναγκαίο να λαμβάνονται υπόψη οι συγκεκριμένες συνθήκες της κάθε περίπτωσης. Ως εκ τούτου, το άρθρο 35 πρέπει να εφαρμόζεται κατά τρόπο που να αντικατοπτρίζει τις πρακτικές δυνατότητες της κατάστασης του προσφεύγοντος ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών που εγγυάται η Σύμβαση (βλέπε *Nhyanzi κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αριθ. 21878/06, § 42, 8 Απριλίου 2008). Τούτο σημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι το Δικαστήριο πρέπει να λαμβάνει ρεαλιστικά υπόψη όχι μόνο την ύπαρξη επίσημων ενδίκων μέσων στο

νομικό σύστημα του σχετικού Συμβαλλόμενου Μέρους αλλά και το γενικότερο νομικό και πολιτικό πλαίσιο στο οποίο αυτά υφίστανται καθώς και την προσωπική κατάσταση των προσφευγόντων (βλέπε *Akdivar και λοιποί κατά Τουρκίας*, 16 Σεπτεμβρίου 1996, § 69, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-IV).

β) Εφαρμογή των εν λόγω κανόνων στην παρούσα υπόθεση

Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η Κυβέρνηση υπογράμμισε, ειδικότερα, ότι μία αγωγή αποζημίωσης στη βάση του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα αποτελούσε ένα διαθέσιμο και αποτελεσματικό ένδικο μέσο υπό τις συνθήκες της παρούσας υπόθεσης. Ως προς τούτο οι διάδικοι διαφώνησαν επί της φύσης των καθηκόντων των δικαστικών αρχών κατά την άσκηση των οποίων έλαβε χώρα η αποκάλυψη του εισαγγελικού πορίσματος. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι η υπόθεση αφορούσε πράξεις ή παραλείψεις των δικαστικών αρχών κατά την άσκηση των διοικητικών καθηκόντων τους. Αντιθέτως, οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν, μεταξύ άλλων, ότι η υπόθεσή τους αφορούσε την άσκηση των δικαστικών καθηκόντων της εισαγγελίας και ότι, ως εκ τούτου, σύμφωνα με την πάγια νομολογία των εθνικών δικαστηρίων, δεν μπορούσε να θεμελιωθεί αστική ευθύνη του Δημοσίου στη βάση του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι δεν είναι αποστολή του να ορίσει αν οι δικαστικές αρχές ενήργησαν εντός του πλαισίου των δικαστικών ή διοικητικών αρμοδιοτήτων τους. Θα εκτιμήσει μόνο αν η Κυβέρνηση, η οποία ισχυρίζεται ότι δεν εξαντλήθηκαν τα εθνικά ένδικα μέσα, απέδειξε ότι θα μπορούσε να θεμελιωθεί η αστική ευθύνη του Δημοσίου στη βάση του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα.

Ως προς τούτο, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι οι προσφεύγοντες δεν αμφισβητούν τον διαθέσιμο χαρακτήρα του εν λόγω ένδικου μέσου. Περαιτέρω, όσον αφορά την αποτελεσματικότητά του, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι το πιο πάνω ένδικο μέσο έχει αποζημιωτικό χαρακτήρα και υπόκειται σε μία προϋπόθεση, τον παράνομο χαρακτήρα της πράξης ή παράλειψης που καταλογίζεται στα όργανα του Δημοσίου. Άλλως ειπείν, σύμφωνα με το άρθρο 105, ο ενάγων υποχρεούται μόνο να αποδείξει ότι ο παράνομος χαρακτήρας καταλογίζεται αντικειμενικά στο Δημόσιο χωρίς απαραίτητως να υπεισέλθει στην υποκειμενική ευθύνη των εμπλεκόμενων οργάνων του Δημοσίου. Ως εκ τούτου, μία αγωγή αποζημίωσης στη βάση του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα θα επέτρεπε στους προσφεύγοντες να αναζητήσουν αποζημίωση χωρίς να πρέπει απαραίτητως να αποδείξουν την

προσωπική ευθύνη των δικαστικών αρχών οι οποίες δήθεν εμπλέκονταν στην αποκάλυψη του εμπιστευτικού πορίσματος.

Κατά δεύτερον, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη τις αποφάσεις αριθ. 2795/2002 του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών και 15006/2008 του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών που προσκόμισε η Κυβέρνηση, οι οποίες δέχθηκαν την ευθύνη του Δημοσίου βάσει του άρθρου 105 για την έλλειψη κατάλληλων μέτρων ασφαλείας σε μία δικαστική αίθουσα και για την καθυστέρηση έκδοσης απόφασης. Το Δικαστήριο συμφωνεί με τους προσφεύγοντες ότι οι προσκομισθείσες από την Κυβέρνηση αποφάσεις διαφέρουν από την παρούσα υπόθεση όσον αφορά το πλαίσιο των πραγματικών περιστατικών, και είναι αλήθεια ότι σε αμφότερες τις υποθέσεις η αστική ευθύνη του Δημοσίου απέρρεε κυρίως από παραλείψεις καταλογιστέες κατά κύριο λόγο στην εκτελεστική και νομοθετική εξουσία και εν μέρει στις δικαστικές αρχές.

Εν τούτοις, το Δικαστήριο έχει ήδη δεχθεί ότι η απλή ύπαρξη αμφιβολιών ως προς την αποτελεσματικότητα ενός εθνικού ενδίκου μέσου δεν απαλλάσσει αυτόματα έναν προσφεύγοντα από την υποχρέωση χρήσης αυτού (βλέπε, *inter alia*, *Back κατά Φινλανδίας* (dec.), αριθ. 23773/94, 9 Απριλίου 1996, και *Tamm κατά Φινλανδίας* (dec.), αριθ. 15301/04, 2 Σεπτεμβρίου 2008). Στην παρούσα υπόθεση, οι αποφάσεις που προσκόμισε η Κυβέρνηση δέχθηκαν, τουλάχιστον εν μέρει, την αστική ευθύνη του Δημοσίου βάσει του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα για πράξεις ή παραλείψεις καταλογιστέες στις δικαστικές αρχές, και οι προσφεύγοντες δεν προέβαλαν έναν έγκυρο λόγο, ούτε απέδειξαν την ύπαρξη ιδιαίτερων περιστάσεων, που θα μπορούσαν να καταστήσουν ανεπαρκές και αναποτελεσματικό το αναφερόμενο από την Κυβέρνηση ένδικο μέσο (βλέπε, για παράδειγμα, προαναφερόμενη απόφαση *Akdivar και λοιποί*, § 68, και *Selmouni κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 25803/94, § 76, ECHR 1999-V).

Υπό το φως των ανωτέρω, το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι προσφεύγοντες όφειλαν να έχουν επιχειρήσει να εισάγουν μία διαδικασία στη βάση του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα ικανή να οδηγήσει στην επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης για την επικαλούμενη βλάβη στην επαγγελματική και προσωπική ζωή τους λόγω της αποκάλυψης του εμπιστευτικού δικαστικού πορίσματος στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Οι προσφεύγοντες δεν εξάντλησαν ως εκ τούτου τα εθνικά ένδικα μέσα υπό την έννοια του άρθρου 35 § 1 της Σύμβασης όσον αφορά την αιτίαση στη βάση του άρθρου 8 της Σύμβασης. Έπεται ότι η αιτίαση αυτή

πρέπει να απορριφθεί λόγω μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων σύμφωνα με το άρθρο 35 §§ 1 και 4 της Σύμβασης.

B. Επικαλούμενη παραβίαση του άρθρου 6 § 2 της Σύμβασης

Οι προσφεύγοντες παραπονέθηκαν ότι η αποκάλυψη εμπιστευτικών πληροφοριών προερχόμενων από το εισαγγελικό πόρισμα υποδήλωνε την πρόθεση των δικαστικών αρχών να τους παρουσιάσουν ως δράστες αδικημάτων για τα οποία, έως τότε, ουδέποτε είχαν κατηγορηθεί. Υποστήριξαν ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 2 της Σύμβασης το οποίο προβλέπει:

«Παν πρόσωπον κατηγορούμενον επί αδικημάτι τεκμαίρεται ότι είναι αθών μέχρι της νομίμου αποδείξεως της ενοχής του.»

Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι οι δικαστικές αρχές δεν μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνες για την αποκάλυψη του εισαγγελικού πορίσματος στον τύπο. Υποστήριξε περαιτέρω ότι τα επιλεγμένα αποσπάσματα που παρατέθηκαν από το πόρισμα περιείχαν μόνο πληροφορίες για την άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος των προσφευγόντων χωρίς να συνοδεύονται από αξιολογικές κρίσεις επί της ενοχής τους.

Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι το τεκμήριο της αθωότητας το οποίο κατοχυρώνεται στην παράγραφο 2 του άρθρου 6 αποτελεί ένα από τα στοιχεία της δίκαιης ποινικής δίκης που απαιτεί η παράγραφος 1 (βλέπε *Alenet de Ribemont κατά Γαλλίας*, 10 Φεβρουαρίου 1995, § 35, Series A no.308). Απαγορεύει την πρόωμη διατύπωση από το ίδιο το δικαστήριο της άποψης ότι ένα άτομο «κατηγορούμενο για ποινικό αδίκημα» είναι ένοχο προτού να αποδειχθεί η ενοχή του σύμφωνα με το νόμο (βλέπε *Minelli κατά Ελβετίας*, 25 Μαρτίου 1983, Series A no.62). Καλύπτει ομοίως δηλώσεις διατυπωθείσες από άλλους δημόσιους υπαλλήλους σχετικά με εκκρεμείς ποινικές έρευνες που ενθαρρύνουν το κοινό να πιστέψει ότι ο ύποπτος είναι ένοχος και προδικάζουν την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών από τους αρμόδιους δικαστές (βλέπε προαναφερόμενη απόφαση *Alenet de Ribemont*, § 41, και *Daktaras κατά Λιθουανίας*, αριθ. 42095/98, §§ 41-41, ECHR 2000-X).

Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι στις 26 Ιουνίου 2009 το συμβούλιο εφετών Αθηνών απάλλαξε τους προσφεύγοντες από όλες τις κατηγορίες και ανέφερε ότι δεν υφίσταντο λόγοι παραπομπής τους σε δίκη. Ως εκ τούτου η αθωότητα των προσφευγόντων δεν ετίθετο πλέον εν αμφιβόλω στην ποινική διαδικασία καθώς αυτή δεν κατέληξε σε οποιαδήποτε διαπίστωση ενοχής. Επιπλέον, το Δικαστήριο

αναφέρεται στις πιο πάνω διαπιστώσεις του σχετικά με την προβαλλόμενη αιτίαση στη βάση του άρθρου 8 της Σύμβασης. Παρατηρεί ότι οι αποφάσεις αριθ. 2795/2001 του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών και 15006/2008 του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών που κατέθεσε η Κυβέρνηση δέχθηκαν, τουλάχιστον εν μέρει, την αστική ευθύνη του Δημοσίου βάσει του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα για πράξεις ή παραλείψεις καταλογιστέες στις δικαστικές αρχές. Υπό το φως των ανωτέρω, οι προσφεύγοντες έπρεπε να έχουν εισάγει μία διαδικασία στη βάση του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα σε συνδυασμό με τα άρθρα 57 και 59 του Αστικού Κώδικα στο μέτρο που η επικαλούμενη παραβίαση του τεκμηρίου αθωότητάς τους μπορούσε να έχει προκαλέσει βλάβη στην επαγγελματική και προσωπική ζωή τους.

Το τμήμα αυτό της προσφυγής είναι ως εκ τούτου απαράδεκτο και πρέπει να απορριφθεί σύμφωνα με το άρθρο 35 §§ 1 και 4 της Σύμβασης.

Γ. Επικαλούμενη παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης

Οι προσφεύγοντες παραπονέθηκαν ότι το ελληνικό νομικό σύστημα δεν προσέφερε κάποιο αποτελεσματικό ένδικο μέσο για εκείνους των οποίων τα δικαιώματα παραβιάστηκαν, όπως στην προκειμένη περίπτωση, λόγω της αποκάλυψης εμπιστευτικών πληροφοριών στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας. Υποστήριξαν ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης, το οποίο προβλέπει:

«Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη (...) Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίες παρεβιάστησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων των.»

Η Κυβέρνηση απάντησε ότι δεν υφίστατο ζήτημα υπό το πρίσμα του άρθρου 13 της Σύμβασης.

Οι προσφεύγοντες αναφέρθηκαν κυρίως στις παρατηρήσεις τους επί της ένστασης της Κυβέρνησης περί μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων αναφορικά με την προβαλλόμενη αιτίαση στη βάση του άρθρου 8.

Το Δικαστήριο παραπέμπει στις πιο πάνω διαπιστώσεις του ότι οι προσφεύγοντες είχαν στη διάθεσή τους αποτελεσματικά εθνικά ένδικα μέσα ως προς την επικαλούμενη βλάβη στην επαγγελματική και προσωπική ζωή τους λόγω της

αποκάλυψης του εμπιστευτικού δικαστικού πορίσματος στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα οποία δεν χρησιμοποίησαν. Συνεπώς, η αιτίαση των προσφευγόντων βάσει του άρθρου 13 της Σύμβασης είναι προδήλως αβάσιμη.

Έπεται ότι αυτό το τμήμα της προσφυγής πρέπει να απορριφθεί σύμφωνα με το άρθρο 35 §§ 3α) και 4 της Σύμβασης.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο ομόφωνα

Κηρύσσει την προσφυγή απαράδεκτη.

(υπογραφή)

Søren Nielsen

Γραμματέας

(υπογραφή)

Nina Vajić

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου
εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 2 Ιουνίου 2011.

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετρουτσόπουλος